

کیمیایی، سیدعلی؛ امینی، حمزه (۱۳۹۹). ساخت و اعتباریابی مقیاس ایرانی ۷ عاملی شخصیت مبتنی بر زوج‌درمانی اشتراک محور.

DOI: 10.22067/tpccp.2020.39367

پژوهش‌های روان‌شناسی بالینی و مشاوره، ۱۰(۱)، ۱۰۵-۱۲۹.

ساخت و اعتباریابی مقیاس ایرانی ۷ عاملی شخصیت مبتنی بر زوج‌درمانی اشتراک محور

سید علی کیمیایی^۱، حمزه امینی^۲

تاریخ دریافت: ۹۸/۵/۱۵ تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۲/۶ نوع مقاله: پژوهشی

چکیده

هدف: هدف این مطالعه ساخت و اعتباریابی مقیاس ایرانی ۷ عاملی شخصیت (IPFS) مبتنی بر زوج‌درمانی اشتراک محور (JPCMT) بود.

روش: پژوهش حاضر، مطالعه‌ی بنیادی-توسعه‌ای بود که بر اساس اصول و مفاهیم پایه نظریه زوج‌درمانی اشتراک محور پیرامون شخصیت ابتدا با ۲۳۷ سؤال در ۱۶ حوزه طراحی شد. پس از بررسی روایی محتوایی و اجرای اولیه مقیاس، ۲۰۳ سؤال انتخاب شد. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری داوطلبانه، تعداد ۴۳۹ نفر از ساکنان خراسان رضوی (۹۲/۹ درصد شهرنشین و ۷/۱ درصد روستائین) به سوالات پرسشنامه نهایی که به شکل آنلاین اجرا شده بود پاسخ دادند. داده‌ها با نرم‌افزار Amos24 تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، ۷ عامل شخصیت شامل: تأییدطلب، سرزنش‌گر، ابزارگر، مسئولیت‌خواه، کنترل‌گر، مذهب‌گرا و رئیس‌مآب را تأیید نمود. نتایج پایایی به کمک ضریب آلفا، اسپیرمن-براون و گاتمن برای کل آزمون به ترتیب برابر با ۰/۹۵، ۰/۸۱ و ۰/۸۱ بدست آمد. ضریب همبستگی بین کل آزمون و هفت عامل با یکدیگر نیز مثبت و معنادار بود. همچنین بررسی همبستگی نمرات این مقیاس و پرسشنامه شخصیتی نئو، بیانگر روایی هم‌گرا و واگرای قابل قبولی بود.

واژه‌های کلیدی: اعتباریابی، مقیاس، شخصیت، زوج‌درمانی اشتراک محور.

۱. دانشیار، دانشگاه فردوسی مشهد، نویسنده مسئول، kimiaee@um.ac.ir

۲. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه فردوسی مشهد، Hamze.amini@mail.um.ac.ir

مقدمه

علی‌رغم اینکه خانواده ایرانی در گستره‌ی زمان فرازوفرودهای مختلفی را طی کرده است، با این وجود هنوز هم شیرازه^۱، ساختار^۲ و پویایی^۳ خود را حفظ نموده اما با توجه به تحولات گسترده در حوزه‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی و ... به نظر می‌رسد که این وضعیت در حال تغییر است. این در حالی است که، نه تنها انسان سالم بلکه جامعه سالم در گرو خانواده سالم است.

گرچه نظریه‌های خانواده و زوج‌درمانی به‌خوبی بر تغییرات شناختی و رفتاری از گذشته و تغییرات هیجانی در رویکردهای بالینی جدید همچون زوج‌درمانی هیجان مدار^۴ (Johnson, 2004) تمرکز دارند، اما نقش عواملی همچون اشتراک‌های فرهنگی، تاریخی، زبان‌شناختی، جشن‌های تاریخی و مراسم قومی و ملی و حتی جغرافیایی در شکل‌گیری انتظار از ازدواج، نقش‌ها، وظایف و تکالیف زناشویی، کارکردهای روان‌شناختی خانوادگی و ازدواجی مبتنی بر واقعیت‌های فرهنگ ایرانی دیده نمی‌شود. در مقام یک مثال رفت‌وآمد و صلح‌رحم جزء اولویت‌های مهم خانواده ایرانی و در بسیاری از مواقع زمینه‌ای برای ازدواج و درعین‌حال خیلی مواقع هم عامل مهمی در تعارض‌های زناشویی است، درحالی‌که در جوامع غربی رفت‌وآمد جزء اولویت‌های بالا در زندگی خانوادگی و زناشویی نیست (Kimiaee, 2012).

زوج‌درمانی اشتراک محور^۵ الگویی از کار، مشاوره و درمان با زوجها است که بر اشتراک‌های زن و مرد به‌عنوان پیکره‌ای واحد تأکید دارد. براساس این رویکرد انسان‌ها از هر قوم، نژاد، ملیت، مذهب و یا فرهنگی که باشند در بسیاری از جنبه‌ها همچون، ذات پاک و طاهر، گرایش به ازدواج و پیوند جویی، مذهب‌گرایی و معبود طلبی، حقوق انسانی، فیزیولوژی، مذهب، نیازها، معنی‌جویی، عادت‌ها، علایق اجتماعی، نظام ارزشی، سلیقه، انتظارات و خواسته‌ها، سبک زندگی، اهداف عاطفی و هیجان‌ها و ... دارای اشتراک و هم‌بودی هستند. فلسفه و چرایی زندگی زناشویی به خاطر همین اشتراک‌ها است که باعث می‌شود زن و شوهر یک‌عمر با یکدیگر زندگی و فقدان این اشتراک‌ها منجر به جدایی آن‌ها شود. (Kimiaee, 2013)

از آنجا که در زوج‌درمانی اشتراک محور رابطه^۶ هدف و قلب درمان است، شخصیت نیز مجموعه‌ای از مهارت‌ها، نگرش‌ها، باورها، روابط اجتماعی، صفات، حالات، طرز فکر درون فردی و خاطرات شخصی

1. Essence
2. Structure
3. Dynamic
4. Emotional Focused Couple Therapy
5. Joint Point Center Marital Therapy (Jpcmt).
6. Relation

تعریف می‌شود که در رابطه زناشویی خودنمایی کرده و تظاهرات میان فردی دارد. چرا که در این دیدگاه، شخصیت‌گر چه پایه‌های زیستی دارد اما به شدت تحت تأثیر عوامل محیطی، تربیتی و فرهنگی قرار دارد. از این دیدگاه صفات شخصیتی به ویژگی‌های فردی اشاره دارد که به صورت یک الگوی خاص رفتاری هر همسر وارد رابطه می‌نماید. این ویژگی‌ها می‌تواند به عنوان یک سرمایه زناشویی^۱، به دوام و ثبات رابطه، شادمانی زناشویی، سازگاری، موفقیت و انعطاف‌پذیری در روابط انجامیده و یا عکس کیفیت زندگی زناشویی را به شدت تحت تأثیر قرار دهد. وقتی مرد یا زنی در رابطه زناشویی به شدت تأیید طلب، کنترل‌گر، ابزارگرا یا رئیس مآب باشد این ویژگی می‌تواند باعث ایجاد کشمکش بین زوج‌ها و در نتیجه تفاوت بین جهت‌گیری و نگرش آن‌ها نسبت به زندگی شود و اساسی برای اختلاف‌های پایان‌ناپذیر زوج باشد.

براساس این تعریف در نظریه زوج‌درمانی اشتراک محور (Kimiaee, 2013) شخصیت به انواع زیر تقسیم می‌شود:

- ۱) مهرجو^۲، فردی که این ویژگی شخصیتی را داراست در روابط زناشویی، خانوادگی و میان فردی در جستجوی مهر و محبت دیگران است. او مدعی است که به همه خوبی می‌کند، مهرورزی دارد، از این رو استحقاق محبت دیگران را دارد. این افراد برای حفظ شرایط اغلب هر آنچه طرف مقابل می‌گوید را انجام می‌دهد.
- ۲) تأیید طلب^۳، تأیید دیگران و همراهی آنان را می‌خواهند و وقتی آن را در رابطه دریافت نمی‌کنند، رنجیده، سرخورده و ناراضی می‌شوند.
- ۳) ابزارگرا^۴، افراد با تیپ ابزارگرا، با اشیاء، ادوات، ابزار و فناوری ارتباط بهتری برقرار ساخته و به آن وابسته می‌شوند تا اشخاص و وضعیت‌های ارتباطی میان فردی
- ۴) کارجو^۵، شخصیت‌های کارجو کار و فعالیت، اولویت اول زندگی آن‌هاست. همیشه در حال کار کردن هستند و روابط میان فردی خود را براساس روابط کاری برنامه‌ریزی می‌نمایند. دوستان آنان اغلب همکارانشان هستند و جدیت در کار، جزو ویژگی‌های بارز آن‌هاست.
- ۵) انتقادگر^۶، شخصیت‌های انتقادگر در تعاملات انسانی و به خصوص زناشویی بر این باورند که دیگران نباید اشتباه کنند و اگر اشتباه نمایند مستحق انتقاد می‌باشند. آنان اغلب از همسر و اطرافیان خود رک

---

1. Marital Capital
 2. Kindly
 3. Confirmative Quest
 4. Tooltropism
 5. Work Quester
 6. Criticism

- و خشن انتقاد می‌کنند و جنبه‌های مثبت وجودی آنان را نادیده می‌گیرند.
- ۶) پیشرفت‌گرا^۱، این اشخاص تمام نیروی ذهنی و جسمی خود را معطوف پیشرفت‌های علمی، مادی، سیاسی و یا اجتماعی می‌نمایند. گویی آنان فقط یک بعد از زندگی را می‌بینند و تمام سرمایه روانی خود را معطوف آن بعد می‌نمایند.
- ۷) لذت‌گرا^۲، لذت‌گرایان دنیا را مکانی برای لذت بردن می‌بینند و از تجربه لذت‌های جدید هراسی ندارند. آنان بابت کسب لذت هزینه‌های زیادی می‌پردازند و به هر چیزی که در محیط با لذت مرتبط است گرایش دارند.
- ۸) عاشق‌پیشه^۳، عشق و احساس منبع انگیزش آنان است و وقتی آن را ندارند گویی زندگی‌اشان متوقف شده است. هدف آنان در زندگی دستیابی به عشق و رسیدن به معشوق است.
- ۹) سرزنش‌گر^۴، سرزنش‌گران در روابط میان فردی و زناشویی خود با تحقیر، سرزنش، عیب‌جویی و یادآوری اشتباهات گذشته طرف مقابل، احساس بدی به او می‌دهند، اعتماد به نفس او را شکسته و احتمالاً این‌گونه حقارت خود را پنهان می‌کنند.
- ۱۰) رئیس‌مآب^۵، انسان‌های رئیس‌مآب به شدت دنبال قدرت، مدیریت و جهت دادن به دیگران هستند. آنان وقتی در جمعی قرار بگیرند بلافاصله به دنبال تعیین این هستند که چه کسی چه کاری را انجام بدهد یا ندهد. در تعاملات بین فردی نیز آنان خود را داناتر و برتر از دیگران می‌بینند.
- ۱۱) کنترل‌گر^۶، کنترل‌گرها افرادی خود-برنامه‌ریز و کمتر اعتمادکننده به دیگران هستند و معتقدند اعتماد خوب است اما کنترل بهتر است. این افراد گویی در روابط زناشویی این‌گونه احساس امنیت و قدرت می‌کنند.
- ۱۲) صلح‌جو^۷، شخصیت‌های صلح‌جو در روابط زناشویی و تعاملات اجتماعی تلاش زیادی برای برقراری و حفظ صلح و آرامش می‌نمایند. آنان با کوتاه آمدن، ایثارگری و گذشت تلاش می‌نمایند جلوی هرگونه تعارض و کشمکش در رابطه را بگیرند و از تنش بیزارند.
- ۱۳) مذهب‌گرا^۸، دارندگان این عامل شخصیتی تعاملات و روابط خود را بر مبنای مذهب شکل می‌دهند.

1. Progressivist
2. Pleasurist
3. Amoris
4. Blamer
5. Head Master
6. Controller
7. Pasific
8. Religious Oriented

دوستان آنان از بین افراد مذهبی انتخاب می‌شوند، در ازدواج به دنبال افرادی مذهبی هستند و حتی با افراد غیر مذهبی معامله نمی‌کنند. در مشکلات و مصائب هم دست به دامان دعا می‌شوند.

۱۴) مخالفت گرا^۱، مخالفت گراها به دنبال جروبحث و کل کل کردن هستند. فقط می‌خواهند ساز مخالف بزنند و هنوز منطبق طرف مقابل را نشنیده موضع خود را از قبل اتخاذ می‌کنند. اغلب افرادی بدبین و منفی‌گرا بوده و بدترین وجه ممکن پدیده‌ها را می‌بینند.

۱۵) طلبکار^۲، طلبکاران به سادگی احساس می‌کنند که دیگران با آنان عادلانه رفتار نمی‌کنند حق آنان را تضییع می‌نمایند و از این رو دیگران باید خواسته‌ی آنان را برآورده نمایند.

۱۶) مسئولیت خواه^۳، مسئولیت خواهان فراتر از وقت و توان خود مسئولیت می‌پذیرند. قدرت^۴ نه گفتن در آنان ضعیف است و حتی بدون اینکه از آنان مسئولیتی خواسته شود، خودخواسته داوطلب می‌شوند که کاری انجام دهند یا مسئولیت فرد دیگری را بر عهده بگیرند.

۱۷) عدالت خواه^۴، دارندگان این ویژگی شخصیتی اصول اخلاقی برایشان بسیار مهم است و همیشه در تلاش‌اند تا هر چیز سر جای خودش باشد و عدالت اجرا شود حتی وقتی اجرای عدالت به ضرر آنها باشد به راحتی می‌پذیرند (Kimiaee, 2013).

بنابراین دیدگاه اشتراک محور از شخصیت به دیدگاه روانشناسی مثبت‌نگر^۵ نزدیک است چرا که تلقی این دیدگاه به کاراکتر^۶ نزدیک است تا پرسونالیتی^۷. کاراکتر بیانگر صفات عمیق شخصیتی است تا جلوه‌های عینی که مشخصه پرسونالیتی است (Peterson & Seligman, 2004).

در عین حال نظریه پردازان مختلف نیز از شخصیت تعاریف خاص خودشان را براساس دیدگاه نظری خود ارائه کرده‌اند و بسیاری از آنان به عامل فرهنگی توجه نموده و معتقدند ویژگی‌های شخصیتی تحت تأثیر عوامل محیطی بوده و وقوع تجربه‌های زندگی را پیش‌بینی می‌کند (Briley & Tucker-Drob, 2014).

رد پای این ایده که شهروندان ملیت‌های مختلف ویژگی‌های شخصیتی ممتاز و منحصر به فردی دارند به عهد باستان برمی‌گردد که پایه تفکر اولیه پیرامون مطالعات شخصیت و فرهنگ در قرن بیستم را بنا نهاده است (Levine, 2001). به دلایل گوناگون همچون کاهش نفوذ روانکاوی و دغدغه‌های اخلاقی پیرامون

1. Opposite
2. Creditor
3. Responsible
4. Justice
5. Positive Psychology
6. Character
7. Personality

نژادپرستی^۱ این موضوع برای مدتی از تب‌وتاب افتاد و اخیراً از دیدگاه روانشناسی صفت^۲ مورد اقبال قرار گرفته است (Lynn & Martin, 1995; McCrae & Terracciano, 2005; McCrae, Terracciano, 2007). در این رویکرد جدید، نیمرخ شخصیت در فرهنگ‌های مختلف می‌تواند به وسیله میانگین صفت‌هایی که در نمونه‌ای از اعضای آن فرهنگ اندازه‌گیری شده و تجمیع این دسته صفات شخصیتی مفید باشد.

این در حالی است که اعتبار نمرات تجمیعی این صفات و تحقیقات جدید، پاسخی برای ویژگی‌های کلیشه‌ای خاص یک ملت را ندارد (Perugini & Richetin, 2007). این اتفاقی نیست زیرا تحلیل یافته‌ها از ۴۹ فرهنگ مختلف نشان می‌دهد که کلیشه‌های ملیتی برای تجمیع صفات شخصیتی کاملاً غیرممکن است. از این رو نقص در یافتن هرگونه ارتباط ویژگی‌های کلیشه‌ای ملیتی با نمرات تجمیعی شخصیت دلیل کافی برای دلواپسی در این زمینه است. ضمن اینکه آنچه برخی مواقع کلیشه‌ای بهنجار^۳ در مقابل کلیشه‌ای نابهنجار^۴ توسط افراد در یک فرهنگ تعیین می‌شود در فرهنگی دیگر می‌تواند مغایر آن باشد (Boster & Maltseva, 2006; Peabody, 1985). برای مثال آب‌وهوا یکی از همبودهای قوی کلیشه‌های ملیتی گرمی در روابط بین فردی است (McCrae et al., 2007). از این رو باورهای پیرامون ویژگی شخصیتی یک ملیت می‌تواند تأثیر عمیقی بر دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی سایر ملل و همچنین بر روابط بین‌المللی داشته باشد. (A. Terracciano & McCrae, 2007).

در عین حال که یافته‌های بین فرهنگی از کشورهای مختلف در خصوص پرسشنامه پنج عاملی بزرگ صفات شخصیت^۵، شامل گشودگی^۶، وظیفه‌شناسی^۷، برون‌گرایی^۸، توافق‌پذیری^۹ و روان‌رنجور خوئی^{۱۰} که در تجدیدنظر بعدی (Costa, McCrae, & Revised, 1992) یک عامل دیگر به نام شوخ‌طبعی^{۱۱} اضافه نمودند، نشان داد که گرچه سه عامل روان‌رنجور خوئی، گشودگی و وظیفه‌شناسی اعتبار بین فردی دارد (Rolland, 2000)، اما مطالعات دقیق‌تر او نشان داد که دو عامل برون‌گرایی و توافق‌پذیری بشدت تحت تأثیر بافت فرهنگی هستند.

1. Ethnocentrism
2. Trait Psychology
3. Autostereotypes
4. Heterostereotypes
5. Big Five Personality Traits
6. Openness
7. Conscientiousness
8. Extraversion
9. Agreeableness
10. Neuroticism
11. Facets

از این رو، اگر شخصیت را مجموعه‌ای از تفاوت‌های فردی بدانیم که تحت تأثیر عوامل فرهنگی، محیطی و رشدی همچون ارزش‌ها، نگرش‌ها، عادت‌ها، روابط اجتماعی و مهارت‌ها است، پس این ویژگی‌ها، نه تنها تحت تأثیر عوامل محیطی، فرهنگی و میان فردی است بلکه در این موقعیت‌ها و شرایط نیز، بروز و ظهور پیدا می‌کنند. این وضعیت بیانگر این است که برخی صفات و حالات شخصیتی می‌تواند از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت و یا حداقل، تظاهرات میان فردی آن متفاوت باشد بنابراین هدف نهایی از انجام این پژوهش، دستیابی به یک ابزار عینی، پایا و روا برای تعیین و سنجش تیپ‌های شخصیتی جامعه‌ی ایرانی، براساس نظریه زوج‌درمانی اشتراک محور بود.

اهداف پژوهش

هدف کلی پژوهش، ساخت و هنجاریابی آزمونی برای اندازه‌گیری شخصیت براساس نظریه زوج‌درمانی اشتراک محور بود تا بتوان از آن، برای تعیین ویژگی‌های شخصیتی، تشخیص مشکلات شخصیتی در فرهنگ ایرانی، فعالیت‌های پژوهشی و مشاوره زناشویی و پیش از ازدواج کمک گرفت.

هدف‌های اختصاصی

- ۱) بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس ایرانی شخصیت.
- ۲) ارزیابی ساختار عاملی مقیاس ایرانی شخصیت.
- ۳) تهیه و تنظیم جداول نرم مقیاس‌های پرسشنامه‌ی ایرانی شخصیت.
- ۴) مقایسه عملکرد زنان و مردان در هر یک از خرده مقیاس‌های پرسشنامه‌ی ایرانی شخصیت.

سوال‌های پژوهش

- ۱) آیا آزمون شخصیتی ساخته‌شده براساس نظریه زوج‌درمانی اشتراک محور از همسانی درونی و پایایی قابل قبول برخوردار است؟
- ۲) روایی آزمون شخصیتی ساخته‌شده چگونه است؟
- ۳) آیا عامل‌های پیشنهادی برای مقیاس شخصیت ساخته‌شده، تأیید می‌شوند؟
- ۴) در صورت تأیید نشدن عامل‌ها، ساختار آزمون شخصیتی ساخته‌شده از چه عامل‌هایی تشکیل شده است؟
- ۵) آیا بین زنان و مردان در هر یک از مؤلفه‌های آزمون شخصیتی ساخته‌شده تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟
- ۶) در صورت برخوردار بودن این مقیاس از پایایی و روایی کافی، نرم یا هنجار مناسب برای تشخیص تیپ شخصیتی احتمالی نمونه پژوهش چگونه است؟

(۷) آیا بین آزمون ساخته‌شده و پرسشنامه NEO-FFI روایی ملاکی لازم و قابل قبولی وجود دارد؟

روش

پژوهش حاضر، پژوهشی بنیادی-توسعه‌ای است. پژوهش بنیادی، پژوهشی است که به کشف ماهیت اشیاء، پدیده‌ها و روابط بین متغیرها، اصول، قوانین و ساخت یا آزمایش تئوری‌ها و نظریه‌ها می‌پردازد و به توسعه مرزهای دانش کمک می‌نماید. هدف اساسی این نوع پژوهش تبیین روابط بین پدیده‌ها، آزمون نظریه‌ها و افزودن به دانش موجود است. پژوهش توسعه‌ای نیز پژوهشی است که با استفاده از نتایج تحقیقات بنیادی به منظور بهبود و به کمال رساندن رفتارها، روش‌ها و توسعه دانش کاربردی در زمینه ابزارها، وسایل، تولیدات، ساختارها و الگوهای مورد استفاده جوامع انسانی انجام می‌شود.

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه افراد ساکن خراسان رضوی در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۶ بودند که به روش نمونه‌گیری داوطلبانه انتخاب شدند. برای یکپارچه کردن پاسخ آزمودنی‌ها و جلوگیری از خطاهای انسانی مثل خستگی، ملال و تعداد بالای سوالات از سایت Sycosearch.ir استفاده شد. این سایت بنا به نیاز پژوهشگر سفارش و تهیه گردید.

نحوه پاسخگویی به این صورت بود که پس از اعلام رضایت پاسخ‌دهندگان از طریق سایت، محرمانه بودن جواب‌های پرسشنامه‌ها به آن‌ها یادآوری می‌شد و هدف از انجام پژوهش و اهمیت آن، برای آزمودنی‌ها تبیین و از آن‌ها خواسته می‌شد تا با دقت به سوالات پاسخ دهند. آنگاه، به آن‌ها یک کد داده می‌شد تا به کمک کد وارد بخش سوالات شوند و به آن‌ها پاسخ دهند. سوالات شامل سوالات مقیاس به همراه پرسشنامه ۶۰ سوالی نئو بود. با توجه به پژوهش (Jinwoo Park, 2009) حداقل تعداد نمونه برای یک طیف لیکرت ۶ درجه‌ای با خطای قابل قبول ۵ درصد تعداد ۲۲۰ نفر است. از طرفی برای دستیابی به عامل‌های معتبر نیازمند نمونه‌ای معرف هستیم. پس نمونه ۳۰۰ نفری برای کشف عامل‌های معتبر در تحلیل عاملی، تعداد ۵۰۰ نفر را خیلی خوب و تعداد ۱۰۰۰ نفر را عالی می‌داند (Hooman, 2014). لذا سعی شد گروه نمونه بالغ بر ۳۰۰ نفر انتخاب شوند که در نهایت ۴۳۹ نفر به‌طور کامل به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند و داده‌ها با نرم‌افزار Spss-v21 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ابزارها

در این پژوهش از دو ابزار مقیاس ایرانی شخصیت و پرسشنامه‌ی شخصیتی نئو (فرم کوتاه ۶۰ سوالی)

استفاده شد.

پرسشنامه شخصیتی نئو (فرم کوتاه):

پرسشنامه پنج عاملی نئو، دارای یک فرم کوتاه ۶۰ سوالی است که NEO-FFI نامیده می‌شود. این پرسشنامه شامل ۵ خرده مقیاس روان رنجور خوئی، برونگرایی، توافق‌پذیری، گشودگی و وظیفه‌شناسی است. هر یک از این ۵ خرده مقیاس، دارای ۱۲ سوال است که به صورت صفر تا چهار نمره‌گذاری می‌شود و تعدادی از سوالات به صورت معکوس هستند. هر آزمودنی در هر خرده مقیاس نمره‌ای بین صفر تا ۴۸ کسب می‌کند اعتبار و روایی‌های زیادی برای این آزمون از آغاز ساخت آن توسط مک کرا و کاستا، تاکنون گزارش شده است که می‌توان به گزارش (Fathi Ashtiane, 2013) اشاره کرد. (Anisei, 2011) دامنه ضرایب همسانی درونی (آلفای کرونباخ) زیرمقیاس‌های پرسشنامه را در دامنه‌ای بین ۰/۳۹ تا ۰/۸۳ گزارش نمود به طوری که ضرایب آلفای کرونباخ زیرمقیاس‌های پرسشنامه از بیشترین تا کمترین عبارت بودند از وظیفه‌شناسی (۰/۸۳)؛ روان رنجورخوئی (۰/۸)؛ توافق‌پذیری (۰/۶)؛ برون‌گرایی (۰/۵۸)؛ گشودگی (۰/۳۹). روایی آزمون به وسیله تحلیل عاملی سوال‌های فرم بلند و براساس چرخش عامل‌ها حول ۵ عامل اصلی محاسبه شده، سوالاتی که حداکثر بار عاملی و اعتبار تشخیصی حول یک عامل را داشتند برای فرم کوتاه استخراج شدند (Haghshenas, 2006)، (McCrae et al., 2007) اظهار می‌دارند که فرم کوتاه همبستگی بیش از ۰,۶۸ با فرم بلندش دارد و فرم کوتاه نئو می‌تواند ۸۵ درصد از واریانس را در اعتبار همگرا از ارزیابی صفات مشابه، با استفاده از تأیید صفت و ارزیابی‌های همسر و همسالان تبیین کند (Fathi Ashtiane, 2013).

مقیاس ایرانی سنجش تیپ‌های شخصیتی مبتنی بر زوج‌درمانی اشتراک محور:

برای ساخت پرسشنامه‌ی تیپ‌های شخصیتی، با توجه به نظریه زوج‌درمانی اشتراک محور، تجارب بالینی و مطالعات میدانی، چهارده تیپ فرضی پیشنهاد شد. سپس با توجه به تعریف این رویکرد و مفاهیم و مبانی نظری آن، برای هر تیپ سوالاتی تهیه گردید. این تیپ‌ها شامل تیپ لذت‌گرا، کنترل‌گر، عاشق‌پیشه، مذهب‌گرا، سرزنشگر، ابزارگرا، پیشرفت‌گرا، تأیید طلب، رئیس‌مآب، مسئولیت‌خواه، کارجو، مهرجو، مخالفت‌گرا، صلح‌جو بودند که تعداد ۲۳۷ سوال برای سنجش این ۱۶ تیپ طراحی و به منظور برآورد روایی محتوا، در اختیار ۱۴ کارشناس ارشد مشاوره و روانشناس قرار گرفت تا سوالات مرتبط با هر تیپ شخصیتی را از ۱۰-۱۰ نمره‌گذاری نمایند. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و بررسی امتیازات و دریافت نظرات و پیشنهادهای اصلاحی، سوال‌هایی که نقص داشتند مورد اصلاح و بازبینی قرار گرفتند، سوال‌های نامناسب حذف و سوال‌هایی دیگری جایگزین آن‌ها شدند. تعداد سوالات پس از این مرحله به ۲۲۲ سوال تقلیل یافت. سپس پرسشنامه‌ی هر تیپ شخصیتی مجدداً در اختیار ۱۴ نفر قرار گرفت تا به صورت مجزا پرسشنامه‌ی

هر تیپ را روی ۳۰ نفر اجرا کنند. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌های هر تیپ و وارد کردن داده‌ها در برنامه‌ی Spss.v21 آلفای کرونباخ هر تیپ شخصیتی محاسبه گردید. تعداد سوالات و ضریب آلفای کرونباخ برای هر تیپ به صورت زیر در آمد. لذت‌گرا با ۱۹ سوال ۰/۷۷۹؛ کنترل‌گری با ۱۷ سوال ۰/۴۶۲؛ عاشق‌پیشه با ۴۲ سوال ۰/۶۷؛ مذهب‌گرا با ۴۴ سوال ۰/۷۷۶؛ سرزنشگر با ۲۲ سوال ۰/۸۷۱؛ ابزارگرا با ۲۱ سوال ۰/۶۰۷؛ پیشرفت‌گرا با ۲۲ سوال ۰/۶۰۳؛ تأیید طلب با ۱۶ سوال ۰/۸۳۳؛ رئیس‌مآب با ۳۰ سوال ۰/۸۳۲؛ مسئولیت‌خواه با ۱۹ سوال ۰/۸۱؛ کارجو با ۱۸ سوال ۰/۹۰۱؛ مهرجو با ۲۴ سوال ۰/۸۹؛ مخالفت‌گرا با ۱۰ سوال ۰/۷۵۵ و صلح طلب با ۱۸ سوال ۰/۸۱ به دست آمد.

در نهایت پس از حذف سوالاتی که همبستگی پایین‌تر از ۰,۴ داشتند و باعث افزایش آلفای کرونباخ می‌شدند تعداد سوالات از ۲۲۲ سوال به ۲۰۳ سوال کاهش یافت. این مجموعه‌ی ۲۰۳ سوالی دوباره روی ۳۰ نفر اجرا شد و نتایج آلفای کرونباخ به دست آمد. لذت‌گرا با ۱۶ سوال ۰/۸۶۲؛ کنترل‌گری با ۱۱ سوال ۰/۷۹۵؛ عاشق‌پیشه با ۱۰ سوال ۰/۸۶۲؛ مذهب‌گرا با ۲۰ سوال ۰/۹۲۹؛ سرزنشگر با ۱۴ سوال ۰/۹۱۱؛ ابزارگرا با ۱۷ سوال ۰/۹۵۴؛ پیشرفت‌گرا با ۱۴ سوال ۰/۸۲۱؛ تأیید طلب با ۱۶ سوال ۰/۸۷۶؛ رئیس‌مآب با ۱۵ سوال ۰/۸۶۶؛ مسئولیت‌خواه با ۱۲ سوال ۰/۷۸۸؛ کارجو با ۱۸ سوال ۰/۸۷۷؛ مهرجو با ۲۴ سوال ۰/۹۲۶؛ مخالفت‌گرا با ۱۰ سوال ۰/۸۴۱ و صلح‌جو با ۱۸ سوال ۰/۸۰۱ به دست آمد و ضریب آلفای کل پرسشنامه ۰/۹۶ شد. در نهایت این مجموعه‌ی ۲۰۳ سوالی به‌عنوان پرسشنامه‌ی نهایی جهت اجرا در پژوهش روی سایت Sycosearch.ir جهت پاسخگویی آزمودنی‌ها بارگذاری شد.

روش نمره‌گذاری

هر عبارت پرسشنامه‌ی محقق ساخته روی طیفی از کاملاً موافق؛ موافق؛ تا حدودی موافق؛ تا حدودی مخالف؛ مخالف؛ کاملاً مخالف قرار دارد که به صورت لیکرتی به ترتیب از ۶ تا ۱ نمره‌گذاری شده‌اند. آزمودنی باید گزینه‌ای را انتخاب کند که ویژگی‌ها و صفات شخصیتی او را بهتر نشان می‌دهد.

روش اجرا و جمع‌آوری اطلاعات

بعد از قرار دادن مقیاس ایرانی سنجش تیپ‌های شخصیتی ۲۰۳ سوالی و فرم کوتاه ۶۰ سوالی نئو در یک مجموعه، این مجموعه توسط سایت Sycosearch.ir در اختیار گروه نمونه قرار گرفت تا با کد مخصوص خودشان وارد قسمت پاسخگویی شوند و به سوالات پاسخ دهند قبل از دادن کد در نامه الکترونیکی روی سایت به آزمودنی‌ها در مورد هدف پژوهش، رازداری صحبت شد و پس از اعلام همکاری کد مربوطه در اختیار آنان قرار گرفت. برای پاسخ دادن به سوالات به آن‌ها یادآوری شد که هیچ سوال درست و غلطی وجود ندارد و اولین پاسخی که به ذهنشان می‌رسد را به‌عنوان پاسخ صحیح برگزینند و وقت

زیادی را صرف تمرکز روی یک سوال نکنند. در نهایت تعداد ۴۲۴ پرسشنامه‌ی بدون نقص به دست آمد که به صورت داده‌های کامپیوتری وارد نرم‌افزار SPSS 21 شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی بیانگر این بود که تعداد ۴۲۴ نفر (۷۳/۱٪) زن و تعداد ۱۱۸ نفر (۲۶/۹٪) مرد در این پژوهش شرکت کرده‌اند. که ۷۰/۶٪ آن‌ها بالای لیسانس و ۲۹/۴ درصد آن‌ها پایین‌تر از لیسانس تحصیلات داشته‌اند. وضعیت اقتصادی ۸۵/۴٪ آن‌ها متوسط و بقیه در وضعیت اقتصادی خوب و ضعیف بوده‌اند. ۲۹/۹٪ از این افراد شهرنشین و مابقی روستانشین بودند. ۷۴٪ از این افراد فرزندی نداشتند. میانگین سنی این افراد ۲۸ سال بود و انحراف معیار سنی ۸/۱۵ سال. بالاترین سن ۵۵ سال و کمترین سن ۱۶ سال بود. به منظور استنباط از داده‌ها ابتدا نرمال بودن تک تک سوالات بررسی شد و سوابقی که چولگی آن‌ها در محدوده‌ی (۱- و ۱+) بود با توجه به مقدار مثبت و منفی، با کمک تبدیل، نرمال شدند (Adams, 2017). پس از نرمال‌سازی سوالات استانداردسازی شدند و به صورت اعداد Z درآمدند تا تمام داده‌ها یکسان باشد. سوالات ۱، ۱۱، ۲۴، ۴۰، ۴۱، ۵۱، ۵۴، ۵۵، ۸۹، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۳۴، ۱۵۰، ۱۵۴، ۱۹۰، ۱۹۲، ۱۹۷، ۱۹۹ در جهت منفی چولگی داشتند و سوالات ۳۱، ۴۶، ۵۸، ۷۰، ۱۷۵، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۹ در جهت مثبت چولگی داشتند این سوالات با کمک تبدیل‌های خاص خودشان نرمال شدند. سوالات دارای چولگی مثبت با توابع جذر دوم. لگاریتم و سوالات دارای چولگی منفی پس از معکوس شدن با استفاده از همین توابع نرمال شدند. برای اطمینان از نرمال بودن شکل توزیع داده‌های هر فرد در این پرسشنامه‌ی شخصیتی، از آزمون شاپیرو ویلک (W) و کالموگروف - اسمیرنوف (K-S) استفاده شد. با توجه به نتایج جدول ۱ چون معناداری در دو آزمون از سطح معناداری ملاک ۰/۰۵ بزرگ‌تر است با احتمال ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌های پرسشنامه شخصیت نرمال است. فرض نرمال بودن در محاسبات مربوط به آمار استنباطی برای داده‌های پارامتریک ضروری است.

جدول شماره ۱. مقایسه توزیع داده‌ها با توزیع نرمال

معناداری آزمون کلموگروف-اسمیرنوف	آماره کلموگروف-اسمیرنوف	معناداری آزمون w	آماره w	تعداد	نمره نهایی
۰/۰۸۶	۰/۰۴۷	۰/۱۲۱	۰/۹۹۳	۴۲۴	

پایایی مقیاس ایرانی هفت عاملی شخصیت

در پژوهش حاضر برای برآورد پایایی آزمون از ضریب آلفای کرونباخ و روش لوپ استفاده شد.

با استفاده از روش لوپ سوالاتی که همبستگی پایین‌تر از $0/3$ با کل سوالات داشتند حذف شدند. که در نهایت یک مجموعه‌ی ۹۴ سوالی با آلفای $0/959$ بدست آمد.

روایی مقیاس ایرانی هفت عاملی شخصیت

در این پژوهش برای پاسخ به این سوال که آیا آزمون محقق ساخته روایی دارد از تحلیل عاملی اکتشافی، وابسته به روایی سازه و روایی هم‌زمان، وابسته به روایی ملاکی استفاده شد. با توجه به شاخص‌های برازش، مدل چهارده عاملی تأیید نشد، لذا از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. با توجه به جدول شماره ۲، مقدار KMO (برابر با $0/899$) و آزمون بارتلت هم معنادار است، بنابراین، با توجه به کفایت نمونه و معناداری آزمون بارتلت ماتریس همبستگی دارای اطلاعات معنی‌دار است یعنی روایی بیرونی پژوهش با این حجم نمونه کفایت می‌کند و لذا شرایط لازم برای تحلیل عاملی اکتشافی وجود دارد.

جدول شماره ۲. مقدار KMO و نتیجه آزمون کرویت بارتلت برای ماتریس همبستگی

۰/۸۹۹	آزمون کفایت نمونه‌گیری KMO
۱۸۳۷۴/۳۱	مقدار خی دو
۴۵۶۰	درجه آزادی
۰/۰۰۰۱	ضریب معنی‌داری

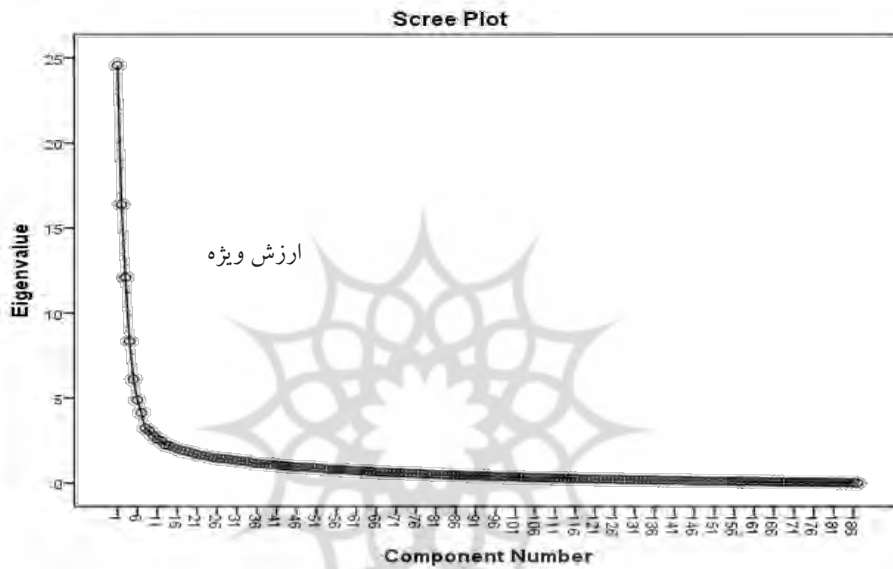
در مرحله بعد تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از روش مؤلفه‌های اصلی اجرا گردید. با استفاده از چرخش واریماکس سوالات چرخش داده شدند تا بار عاملی روی عوامل مربوطه توزیع شوند. سوالات دارای بار عاملی نامناسب حذف شدن ۴۱ عنصر با مقدار ویژه بزرگ‌تر از ۱ یافت شد که روی هم‌رفته $73/27$ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کردند.

نتایج این عناصر در نمودار اسکری پلات قابل مشاهده است. طبق جدول شماره ۳، ۷ عامل از این ۴۱ عنصر $40/9$ درصد از واریانس کل را پوشش می‌دهند. در واقع این ۷ عامل بهتر از ۴۱ عامل واریانس‌های پرسشنامه را بیان می‌کنند.

جدول شماره ۳. واریانس کل تبیین شده

مؤلفه‌ها	ارزش ویژه		
	درصد تجمعی	درصد واریانس	مجموع
۱	۱۳/۱۳	۱۳/۱۳	۲۴/۵۶
۲	۲۱/۸۹	۸/۷۵	۱۶/۳۷

۱۲/۱۰	۶/۴۷	۲۸/۳۶	۳
۸/۳۴	۴/۴۶	۳۲/۸۳	۴
۶/۱۰	۳/۲۶	۳۶/۰۹۵	۵
۴/۸۹	۲/۶۱	۳۸/۷۱	۶
۴/۱۴	۲/۲۱	۴۰/۹۲	۷
۳/۲۳	۱/۷۲	۴۲/۶۵	۸
۳/۰۷	۱/۶۴	۴۴/۲۹	۹

نمودار شماره ۱. نمودار اسکری

جدول شماره ۴. همبستگی سوال‌ها با عامل‌ها پس از چرخش واریماکس

عامل							شماره گویه‌ها	نام عامل
۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
						۰/۷۶۱	۱۷۲g	شخصیت ناپید طلب
						۰/۷۳۸	۱۰۵g	
						۰/۷۲۹	۱۰۸g	
						۰/۷۲۸	۱۱۲g	

					۰/۶۸۸	۱۰۴q	
					۰/۶۸۸	۱۱۳q	
					۰/۶۷۳	۱۰۶q	
					۰/۶۴۳	۱۶۶q	
					۰/۶۴۰	۱۰۷q	
					۰/۵۹۸	۱۷۳q	
					۰/۵۹۵	۱۱۶q	
					۰/۵۷۶	۱۶۴q	
					۰/۵۷۱	۱۷۱q	
					۰/۵۶۵	۱۷۶q	
					۰/۵۴۹	۱۶۹q	
					۰/۵۴۷	۱۱۴q	
					۰/۵۳۲	۱۱۰q	
					۰/۵۱۴	۱۱۷q	
					۰/۵۰۹	۱۶۸q	
					۰/۵۰۸	۱۶۵q	
					۰/۵۰۴	۱۶۳q	
					۰/۴۵۵	۱۷۰q	
					۰/۴۳۶	۱۹۸q	
					۰/۴۲۹	۲۰۰q	
					۰/۳۸۰	۱۴۴q	
					۰/۳۷۰	۱۹۵q	
					۰/۰,۳۲۶	۶۱q	
					۰/۶۹۳	۵۸q	شخصیت سرزنش‌گر
					۰/۶۷۳	۵۹q	
					۰/۶۶۵	۷۰q	

				۰/۶۳۶	۶۵q	
				۰/۶۳۳	۶۷q	
				۰/۶۱۹	۶۹q	
				۰/۵۷۶	۶۲q	
				۰/۵۵۷	۶۶q	
				۰/۵۲۸	۱۸۱q	
				۰/۵۲۶	۶۰q	
				۰/۵۲۶	۱۷۹q	
				۰/۵۲۲	۶۸q	
				۰/۴۴۰	۶۳q	
				۰/۴۲۰	۸۳q	
				۰/۴۰۷	۱۷۵q	
				۰/۳۷۸	۱۸۷q	
				۰/۳۵۹	۱۷۴q	
				۰/۳۵۸	۷۱q	
				۰/۳۳۹	۹۸q	
				۰/۳۲۴	۲۵q	
			۰/۸۳۶	۸۸q	شخصیت ابزار گرا	
			۰/۷۹۴	۸۱q		
			۰/۷۸۷	۸۶q		
			۰/۷۷۰	۷۶q		
			۰/۷۴۴	۷۹q		
			۰/۷۲۵	۷۸q		
			۰/۷۱۷	۸۵q		
			۰/۷۰۷	۷۴q		
			۰/۶۷۷	۸۷q		

			۰/۵۶۸		۷۲q	
			۰/۵۵۰		۷۷q	
			۰/۵۳۳		۸۰q	
			۰/۵۱۷		۸۴q	
			۰/۴۱۵		۱۴۶q	
			۰/۵۹۸		۱۴۵q	شخصیت مسئولیت خواجه
			۰/۵۹۵		۱۴۸q	
			۰/۵۶۴		۱۳۷q	
			۰/۵۵۴		۱۴۱q	
			۰/۵۳۹		۱۴۹q	
			۰/۵۳۶		۱۵۲q	
			۰/۵۱۵		۱۵۱q	
			۰/۴۹۱		۱۴۲q	
			۰/۴۸۶		۱۵۸q	
			۰/۴۱۵		۱۹۴q	
			۰/۴۰۴		۱۴۳q	
			۰/۳۸۹		۱۹۶q	
		۰/۵۵۷			۳۴q	
		۰/۵۳۹			۲۹q	
		۰/۵۳۵			۲۷q	
		۰/۵۲۲			۳۵q	
		۰/۵۰۷			۶۴q	
		۰/۴۷۳			۳۶q	
		۰/۴۵۸			۳۰q	
		۰/۴۳۶			۲۸q	
		۰/۴۱۸			۳۷q	

		۰/۳۲۰				۱۹q	شخصیت مذهب گرا
	۰/۵۸۸					۵۶q	
	۰/۵۸۳					۵۷q	
	۰/۴۶۰					۱۸۹q	
	۰/۳۶۸					۴۶q	
	۰/۳۵۰					۱۶۱q	
۰/۶۵۱						۱۲۷q	شخصیت رئیس مآب
۰/۶۲۶						۱۲۹q	
۰/۶۰۶						۱۳۳q	
۰/۵۱۸						۱۲۸q	
۰/۴۹۶						۱۸۸q	
۰/۳۶۷						۱۲۶q	

پس از چرخش، سوالاتی که به هیچ کدام از عامل‌ها تعلق نداشتند حذف شدند و در نهایت پرسشنامه‌ای ۹۴ سوالی با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۵۹ به دست آمد. با مشخص شدن سوالات نهایی و عناصر مربوط به آن، با توجه به مبانی نظری رویکرد زوج‌درمانی اشتراک محور، برای نام‌گذاری عناصر اقدام شد که عامل‌ها به صورت شخصیت تأیید طلب، سرزنشگر، ابزارگرا، مسئولیت خواه، کنترل‌گر، مذهب‌گرا و ریس مآب نام‌گذاری شد.

در مجموع نتایج نشان داد که ضریب همبستگی بین ۷ عامل با همدیگر و با نمره‌ی کل پرسشنامه‌ی ۷ عاملی در سطح مطلوبی قرار دارد و همبستگی‌های معکوس و مستقیم این عوامل، نشان‌دهنده‌ی روایی بالای پرسشنامه بعد از انجام تحلیل عامل اکتشافی است.

پایایی آزمون و عامل‌های آن

در جدول ۴ انواع ضرایب پایایی آزمون و هفت عامل آن مشاهده می‌شود. از میان هفت عامل، شخصیت تأیید طلب بیشترین پایایی و مذهب‌گرا کمترین ضرایب پایایی را دارد.

جدول ۵. ضرایب پایایی کل مقیاس و ۷ عامل آن

عامل‌ها	تعداد سوال	ضریب آلفا	ضریب اسپیرمن	ضریب گاتمن
تأیید طلب	۲۷	۰/۹۴۲	۰/۹۰۹	۰/۸۹۲

۰/۸۶۴	۰/۸۷۲	۰/۹۰۱	۲۰	سرزنش‌گر
۰/۹۰۴	۰/۹۱۵	۰/۹۲۵	۱۴	ابزار‌گرا
۰/۸۱۵	۰/۸۱۷	۰/۸۳۲	۱۲	مسئولیت‌خواه
۰/۸۳۶	۰/۸۳۶	۰/۸۱۲	۱۰	کنترل‌گر
۰/۵۶	۰/۶۰۴	۰/۶۸۷	۵	مذهب‌گرا
۰/۶۸۱	۰/۶۸۶	۰/۷۹۰	۶	رئیس‌مآب
۰/۸۱۵	۰/۸۱۶	۰/۹۵	۹۴	کل آزمون

با توجه به نتایج جدول ۵ می‌توان گفت مقیاس هفت عاملی و خرده مقیاس‌هایش دارای همبستگی بالا بین کل آزمون و عوامل آن است که بیانگر پایایی درونی بسیار بالای مقیاس می‌باشد.

جدول ۶. همبستگی بین کل مقیاس با ۷ عامل آن

متغیرها	کنترل‌گر	رئیس‌مآب	مذهب‌گرا	مسئولیت‌خواه	ابزار‌گرا	سرزنش‌گر	تأییدطلب
تأییدطلب							۱
سرزنش‌گر						۱	۰/۵۲۳**
ابزار‌گرا					۱	۰/۴۰۲**	۰/۲۲۳**
مسئولیت‌خواه				۱	۰/۴۳۲**	۰/۲۰۱**	۰/۵۱۲**
مذهب‌گرا			۱	۰/۲۱۴**	۰/۲۴۵**	۰/۴۹۶**	۰/۴۳۹**
رئیس‌مآب		۱	۰/۰۴۶	۰/۳۹۶**	۰/۲۸**	۰/۳۶**	۰/۳۴۳**
کنترل‌گر	۱	۰/۴۴۶**	۰/۱۷۱**	۰/۴۲۲**	۰/۳۲۱**	۰/۴۵۶**	۰/۴۹۵**
کل آزمون	۰/۶۸**	۰/۵۳۷**	۰/۵۲۲**	۰/۶۵۴**	۰/۶۰۴**	۰/۶۶۲**	۰/۸۳۴**

** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱

در روایی همزمان وابسته به روایی ملاکی، از نمرات یک آزمون برای پیش‌بینی عملکرد آزمودنی‌ها در آزمون دوم استفاده می‌شود. برای روایی مقیاس هفت عاملی، آن را با پرسشنامه‌ی ملاک ۶۰ سوالی نئو به‌طور همزمان روی آزمودنی‌ها اجرا، و سپس همبستگی بین هفت عامل شخصیتی و پنج تیپ اصلی آزمون نئو به دست آمد و از نظر معناداری با سطح معناداری ملاک ۰/۰۱ و ۰/۰۵ مقایسه شد. هر عامل شخصیتی حداقل با یک یا دو تا از پنج تیپ اصلی نئو رابطه‌ی معنادار همسو یا معکوس داشت. در جدول شماره ۶ می‌توان همبستگی معنادار بین ۷ عامل و مقیاس نئو را مشاهده کرد. یافته‌ها نشان می‌دهد آزمون ۷ عاملی، از روایی ملاکی مناسبی برخوردار است. شخصیت سرزنش‌گر در جهت معکوس بیشترین همبستگی را با خرده

مقیاس موافق بودن آزمون نئو دارد و شخصیت کنترل گر کمترین همبستگی را در جهت معکوس با خرده مقیاس موافق بودن دارد.

جدول شماره ۷. ماتریس همبستگی مقیاس ۷ عاملی ایرانی شخصیت با مقیاس نئو

وظیفه شناسی	توافق پذیری	گشودگی	برونگرایی	روان نژندی	
شخصیت تاییدطلب	۰/۱۸۸**	-۰/۱۲۵**	۰/۲۲۸**	۰/۲۸۳**	
شخصیت سرزنش گر	-۰/۱۷۴**	-	۰/۱۲۴*	۰/۱۶۱**	
شخصیت ابزارگرا	-	-	۰/۱۸۸**	-	
شخصیت مسئولیت خواه	۰/۱۴۶**	-	۰/۳۱۱**	-	
شخصیت مذهب گرا	-	-	-	-	
شخصیت رئیس مآب	-	-	۰/۱۶۲**	-	
شخصیت کنترل گر	-	-	۰/۱۴۱*	۰/۱۸**	

* معناداری در سطح ۰/۰۵ ** معناداری در سطح ۰/۰۱

مقایسه مقیاس ۷ عاملی شخصیت در زنان و مردان

براساس اطلاعات جدول شماره ۷ چون ضریب معناداری در آزمون لوین برای نمره ی کل مقیاس بزرگ تر از ۰/۰۵ است در نتیجه واریانس ها یکسان هستند. معناداری (p)، ۰/۰۰۱ که کوچک تر از ۰/۰۵ است و نشان می دهد تفاوت معناداری در میانگین دو گروه جامعه ی مردان و زنان وجود دارد. با توجه به ضریب معناداری لوین در خرده مقیاس ها معلوم می شود واریانس ها در دو جامعه ی زنان و مردان باهم یکسان است. هر چند میانگین این دو گروه در جامعه با توجه به ضریب معناداری p، در تعدادی از خرده مقیاس ها نابرابر هستند. خرده مقیاس های شخصیت سرزنش گر و ابزارگرا و مذهب گرا در دو گروه زن و مرد باهم تفاوت دارند.

جدول شماره ۸. نتایج آزمون t مستقل برای مقیاس ایرانی ۷ عاملی شخصیت برای زنان و مردان

شاخص	آزمون لوین		درجه آزادی	معناداری (p)
	F	t مستقل		
نمره کل آزمون	۰/۷۵	-۴/۴۶	۳۲۴	۰/۰۰۱
تاییدطلب	۰/۲۵۷	-۱/۲۱	۳۲۴	۰/۲۲۵
سرزنش گر	۳/۴۴	-۵/۴۲	۳۲۴	۰/۰۰۱
ابزارگرا	۰/۵۴	-۷/۲۵	۳۲۴	۰/۰۰۱

مسئولیت خواه	۰/۷۹	۰/۳۷۵	-۱/۶۸	۳۲۴	۰/۰۹۴
مذهب گرا	۱۲/۲۱	۰/۰۰۱	-۲/۵۲	۳۲۴	۰/۰۰۴۶
رئیس مآب	۰/۰۰۷	۰/۹۳۳	-۰/۸۲	۳۲۴	۰/۴۱۴
کنترل گر	۰/۱۵۹	۰/۶۹۱	-۱/۴۱	۳۲۴	۰/۱۵۸

هنجارهای آزمون

با توجه به اینکه آزمون تی مستقل در نمره کلی آزمون و تعدادی از خرده مقیاس‌هایش، تفاوت معناداری نشان داد در نتیجه باید برای هر کدام از گروه زنان و مردان در خرده مقیاس‌هایی که تفاوت معنادار دارند، هنجار جداگانه تهیه کرد. برای هنجار کردن نمره‌ها از نقطه برش‌های نمودار نرمال استفاده شد.

در این حالت طیف نمرات هر عامل را مطابق با نمودار گاوس به ۶ ناحیه تقسیم می‌کنیم تا نمره‌ها هنجار شوند. نمره برش‌ها با توجه به میانگین و انحراف استاندارد هر عامل مشخص می‌شود. نقطه برش میانی همان میانگین محسوب می‌شود و یک نقطه برش بالاتر و پایین‌تر، یک انحراف معیار بالاتر و پایین‌تر را نشان می‌دهند یعنی نقاط -۱ و +۱ در نمودار گاوس. دامنه نمرات بین دو نقطه برش (+۱ و -۱) اشخاص نرمال را در هر تیپ شخصیتی نشان می‌دهد.

نمره‌های پایین‌تر از نقطه برش -۱ اشخاصی را نشان می‌دهد که ویژگی‌های کمی از آن تیپ شخصیتی را دارا هستند و نمرات بالاتر از نقطه برش +۱ اشخاصی را نشان می‌دهد که ویژگی‌های بیشتری از آن تیپ را دارا می‌باشند و نمرات بالاتر از ۲- و ۲+ به ترتیب ویژگی‌های خیلی کمتر و خیلی بیشتری از تیپ‌های شخصیتی را نشان می‌دهد. نمرات بالاتر از ۳- و ۳+ افراد استثنایی در آن تیپ شخصیتی را نشان می‌دهد و یا افرادی که در پاسخگویی دارای غرض و منظور خاصی هستند.

جدول شماره ۹. ویژگی‌های توصیفی مربوط به عامل‌های ۷ گانه مقیاس ایرانی شخصیت

عامل‌ها	تایید طلب		سرزنش گر		ابزار گرا		مذهب گرا		رئیس مآب	کنترل گر	مسئولیت خواه
	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن			
میانگین	۵۳/۸۶	۵۱/۴	۶۱/۳۴	۴۰/۳۷	۵۳/۲۵	۱۲/۲۹	۱۳/۹۹	۳۸/۹۷	۵۱/۴۴	مشترک	مشترک
انحراف استاندارد	۱۵/۵۷	۱۴/۶۲	۱۶/۱۴	۱۳/۵۲	۱۴/۰۴	۴/۲۴	۵/۳۱	۷/۴۶	۸/۳۵	۲۳/۷۲	
بالاترین نمره	۱۰۲	۱۰۲	۹۵	۸۴	۸۱	۲۸	۲۷	۶۰	۷۲	۱۵۳	
پایین‌ترین نمره	۲۴	۲۴	۳۱	۱۴	۲۶	۵	۶	۲۰	۲۴	۳۳	

جدول شماره ۱۰. هنجارهای مشترک بین زنان و مردان در مقیاس ایرانی ۷ عاملی شخصیت

عامل‌ها	خیلی پایین	پایین	متوسط	بالا	خیلی بالا
تأییدطلب	۲۳-۷	۳۸-۲۳	۶۹-۳۸	۸۵-۶۹	۱۰۱-۸۵
مسئولیت خواه	۴۸-۲۴	۷۲-۴۸	۱۱۹-۷۲	۱۴۳-۱۱۹	۱۶۷-۱۴۳
رئیس مآب	۲۴-۱۷	۳۱-۲۴	۴۶-۳۱	۵۴-۴۶	۶۱-۵۴
کنترل‌گر	۳۵-۳۱	۴۳-۳۵	۶۰-۴۳	۶۸-۶۰	۷۲-۶۸

جدول ۱۰ بیانگر هنجار مشترک بین ۲ جنس و در ۴ مقیاس تأییدطلب، مسئولیت خواه، رئیس مآب و کنترل‌گر در مقیاس ایرانی شخصیت است.

جدول شماره ۱۱. هنجارهای متفاوت در مورد زنان و مردان در مقیاس ایرانی ۷ عاملی شخصیت

عامل‌ها	خیلی پایین		پایین		متوسط		بالا		خیلی بالا	
	مردان	زنان	مردان	زنان	مردان	زنان	مردان	زنان	مردان	زنان
سرزنش‌گر	۲۹-۱۳	۲۲-۸	۳۷-۲۲	۲۹-۱۳	۶۶-۳۷	۷۷-۴۵	۸۱-۶۶	۹۴-۷۷	۹۵-۸۱	۱۱۰-۹۴
ابزارگر	۲۵-۱۱	۱۳-۰	۲۷-۱۳	۲۵-۱۱	۵۴-۲۷	۶۷-۳۹	۶۷-۵۴	۸۱-۶۷	۸۱-۶۷	۹۵-۸۱
مذهب‌گرا	-۳-۲	۴-۰	۸-۴	۹-۳	۱۷-۸	۱۹-۹	۲۱-۱۷	۲۵-۱۹	۲۵-۲۱	۳۰-۲۵

جدول فوق هنجار متفاوت در دو جنس و در عامل‌های سرزنش‌گر، ابزارگر و مذهب‌گرا در مقیاس ایرانی از شخصیت را نشان می‌دهد.

نتیجه

پژوهش حاضر باهدف ساخت و اعتباریابی مقیاس ایرانی شخصیت، مبتنی بر زوج‌درمانی اشتراک محور و تجارب بالینی مؤلف انجام شد. بدین منظور ۱۴ عامل شخصیت شامل: مهرجو، تأییدطلب، کارجو، ابزارگر، پیشرفتگر، لذت‌گرا، عاشق‌پیشه، رئیس مآب، کنترل‌گر، صلح‌جو، مذهب‌گرا، مخالفت‌گرا، مسئولیت خواه و سرزنش‌گر مطرح و برای هر عامل بین ۱۰-۱۵ سوال و در کل ۲۳۷ سوال طراحی شد. در گام دوم روائی صوری و محتوایی آن توسط مؤلف و ۱۴ نفر کارشناس ارشد مشاوره و روانشناسی مورد بازبینی و تأیید قرار گرفت. در گام سوم سوالات پرسشنامه اولیه روی ۳۰ نفر آزمودنی اجرا شد و سوال‌های با همبستگی پایین حذف و ۲۲۲ سوال با آلفای ۰٫۹۶ محاسبه گردید. در گام چهارم این ۱۴ تیپ شخصیتی هر یک به‌طور جداگانه روی ۳۰ آزمودنی متفاوت اجرا شد و سوال‌های با همبستگی پایین حذف و در نهایت ۲۰۳ سوال باقی ماند که روی سایتی که به همین منظور طراحی شده بود قرار گرفت. نتایج نهایی پرسشنامه حاصل از تحلیل روی داده‌های حاصل از ۴۲۴ آزمودنی ($M=111$ و $F=313$) با میانگین سنی ($M=28$ و

SD=۸,۱۵) نشان داد که روائی سازه پرسشنامه ایرانی شخصیت مبتنی بر زوج‌درمانی اشتراک محور با توجه به تحلیل عامل اکتشافی مورد تأیید قرار گرفت. شاخص KMO (جدول ۲) برابر با ۰,۸۹۹ بود و معناداری آزمون بارتلت هم ۰,۰۰۱ به دست آمد. تحلیل عامل اکتشافی ۷ عامل شخصیتی را مشخص که روی هم‌رفته ۴۶,۴ درصد واریانس کل را تبیین نمود. با استفاده از چرخش واریماکس بارهای عاملی روی ۷ عامل قرار گرفت و شخصیت تأییدطلب، سرزنش‌گر، ابزارگر، مسئولیت‌خواه، کنترل‌گر، مذهب‌گرا و رئیس‌مآب نام‌گذاری شد. (جدول ۳).

نتایج روائی ملاکی با استفاده از پرسشنامه پنج‌عاملی شخصیت (NEO) فرم کوتاه به‌عنوان ملاک هم‌زمان در جدول (۶) نشان می‌دهد که شخصیت تأییدطلب با روان‌رنجورخوئی و برون‌گرایی همبستگی مثبت معنی‌دار و با گشودگی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی دارای همبستگی منفی معنی‌دار، شخصیت سرزنش‌گر با روان‌رنجورخوئی و برون‌گرایی همبستگی مثبت و معنی‌دار و با ۳ عامل دیگر همبستگی منفی معنی‌دار؛ ابزارگر با برون‌گرایی دارای همبستگی مثبت و با توافق‌پذیری همبستگی منفی؛ مسئولیت‌خواه با برون‌گرایی همبستگی مثبت و با وظیفه‌شناس همبستگی منفی؛ مذهب‌گرا با توافق‌پذیری همبستگی منفی؛ رئیس‌مآب با برون‌گرایی همبستگی مثبت و شخصیت کنترل‌گر با برون‌گرایی و روان‌رنجورخوئی همبستگی مثبت معنی‌دار و با توافق‌پذیری همبستگی منفی و معنی‌دار دارد، که بیانگر روایی هم‌گرا و واگرا با این مقیاس است.

این نتایج، مؤید یافته‌ها از ۴۹ فرهنگ مختلف جهان است که نشان می‌دهد کلیشه‌های ملیتی برای تجمع صفات شخصیتی کاملاً غیرممکن است (Terracciano et al., 2005). از این رو نقص در یافتن هرگونه ارتباط ویژگی‌های کلیشه‌ای ملیتی با نمرات تجمعی شخصیت دلیل کافی برای دلواپسی در این زمینه است. ضمن اینکه آنچه برخی مواقع کلیشه‌ای بهنجار^۱ در مقابل کلیشه‌ای نابهنجار^۲ توسط افراد در یک فرهنگ تعیین می‌شود در فرهنگی دیگر می‌تواند مغایر آن باشد (Boster & Maltseva, 2006; Peabody, 1985). برای مثال آب‌وهوا یکی از همبدهای قوی کلیشه‌های ملیتی گرمی در روابط بین فردی است (McCrae et al., 2007) این در حالی است که باورها پیرامون ویژگی شخصیتی یک ملیت می‌تواند تأثیر عمیق بر دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی سایر ملل و همچنین بر روابط بین‌المللی داشته باشد (Terracciano & McCrae, 2007).

این در حالی است که یافته‌های بین فرهنگی از کشورهای مختلف در خصوص پرسشنامه پنج‌عاملی

1. Autostereotypes
2. Heterostereotypes

بزرگ صفات شخصیت^۱، شامل: گشودگی^۲، وظیفه‌شناسی^۳، برون‌گرایی^۴، توافق‌پذیری^۵ و روان‌رنجورخویی^۶ که در تجدیدنظر بعدی (Costa et al., 1992) یک عامل دیگر به نام شوخ‌طبعی^۷ نیز به آن اضافه شد، نشان داد گرچه سه عامل روان‌رنجورخویی، گشودگی و وظیفه‌شناسی اعتبار بین فردی دارد (Rolland, 2000)، اما مطالعات دقیق‌تر او نشان داد که دو عامل برون‌گرایی و توافق‌پذیری بشدت تحت تأثیر بافت فرهنگی هستند.

همچنین نتایج ضرایب پایایی (جدول ۴) بیانگر ثبات درونی بسیار بالا بین سوال‌های پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۰/۹۵ و ضریب اسپیرمن ۰/۸۱ و ضریب گاتمن ۰/۸۱ برای کل آزمون می‌باشد. به‌علاوه شخصیت تأیید طلب با بالاترین آلفا (۰/۹۴) و شخصیت مذهب‌گرا با کمترین ضریب پایایی معادل با آلفای (۰/۶۸) محاسبه شد.

به‌علاوه نتایج ضریب همبستگی بین کل آزمون و هفت عامل شخصیت (جدول ۵) دو عامل یعنی شخصیت تأیید طلب با ضریب همبستگی درونی ۰/۸۳ با کل آزمون و شخصیت سرزنش‌گر با ضریب همبستگی ۰/۷۶ بیشترین همبستگی مثبت معنی‌دار را با کل آزمون دار است و عامل مذهب‌گرا با ضریب ۰/۵۲ و رئیس‌مآب با ضریب ۰/۵۳ کمترین همبستگی مثبت معنی‌دار را با کل آزمون دارا می‌باشند. این درحالی است که بیشترین همبستگی بین عامل‌ها مربوط است به عامل سرزنش‌گر با تأیید طلب با ضریب ۰/۵۲ و سپس مسئولیت‌خواه با تأیید طلب با ضریب ۰/۵۱ و کمترین همبستگی بین شخصیت رئیس‌مآب با مذهب‌گرا با ضریب همبستگی ۰/۰۴۶ و سپس کنترل‌گر با مذهب‌گرا با ضریب ۰/۱۷ کمترین همبستگی بین عامل‌ها می‌باشد.

نتایج آزمون t (جدول ۷) و نتایج توصیفی (جدول ۸) نیز نشان داد که بین زنان و مردان در کل آزمون و عامل‌های سرزنش‌گر، ابزار‌گرا و مذهب‌گرا تفاوت وجود دارد، که هنگام جداگانه‌ای تهیه شد (جدول ۱۰) و بین عامل‌های تأیید طلب، رئیس‌مآب، کنترل‌گر و مسئولیت‌خواه تفاوتی وجود ندارد که برای این عامل‌ها نیز هنگام مشترک تهیه شد (جدول ۹).

نتایج یافته‌های اعتباریابی مقیاس ایرانی شخصیت، مبتنی بر زوج‌درمانی اشتراک محور بر روی نمونه ۴۲۴ نفر آزمودنی نشان داد که مقیاس ایرانی ۷ عاملی شخصیت نه تنها از پایایی بسیار بالا با ضریب آلفای

1. Big Five Personality Traits
2. Openness
3. Conscientiousness
4. Extraversion
5. Agreeableness
6. Neuroticism
7. Facets

۰/۹۵، ضریب اسپیرمن ۰/۸۱ و ضریب گاتمن ۰/۸۱ برخوردار است، بلکه همبستگی بسیار خوبی نیز بین کل آزمون و عامل‌ها آن وجود دارد. به علاوه، نتایج روائی ملاکی نیز بیانگر بیشترین همبستگی مثبت بین عامل مسئولیت خواه با برون‌گرایی و تأییدطلب با روان‌رنجورخویی و برون‌گرایی و بیشترین همبستگی منفی بین عامل سرزنش‌گر و تأییدطلب با توافق‌پذیری پرسشنامه پنج عاملی شخصیت برقرار است. سرانجام اینکه بین زنان و مردان در کل پرسشنامه هفت عاملی ایرانی شخصیت و عامل‌های سرزنش‌گر، ابزارگرا و مذهب‌گرا تفاوت وجود دارد و در چهار عامل تأییدطلب، رئیس‌مآب، کنترل‌گر و مسئولیت‌خواه تفاوت معناداری در دو جنس وجود ندارد.

References

- Adams, R. (2017). Normality Testing - Skewness and Kurtosis. <https://help.gooddata.com>
- Anisei, J. K. (2011). Validity and reliability of NEO short form in students. *Journal of behavior science*, 351-355.
- Boster, J. S., & Maltseva, K. (2006). A crystal seen from each of its vertices: European views of European national characters. *Cross-Cultural Research*, 40(1), 47-64.
- Briley, D. A., & Tucker-Drob, E. M. J. P. b. (2014). Genetic and environmental continuity in personality development: A meta-analysis. *140*(5), 1303.
- Costa, P. T., McCrae, R. R., & Revised, N. E. O. (1992). *Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI): Professional Manual*. Odessa, fl: Psychological Assessment Resources.
- Fathi Ashtiane, A. (2013). *Psychological tests: evaluation of personality and mental health*. Tehran: Besat.
- Haghshenas, H. (2006). *Five-Factor Model of personality treats: Guided for demonstrating and Normality of NEO-PI-R & NEO-FFI*. Shiraz: Shiraz University of Medical science.
- Hooman, H. A. (2014). *Data Analysis in multivariate on behavioral research (4th version)* (4 ed.). Tehran: payk Farhang.
- Jinwoo Park, M. J. (2009). A Note on Determination of Sample Size for a Likert Scale. *Communications of the Korean Statistical Society*, 669-673.
- Johnson, S. (2004). *The practice of emotionally focused marital therapy*. New York: Brunner/Routledge.
- Kimiaee, S. A. (2012). Develop and study of preliminary psychometric and validation characteristics of Iranian Family Psychological Function Scale. *Journal of Modern Psychological Researches*, 7(27), 145-182.
- Kimiaee, S. A. (2013). Joint-point center marital therapy.
- Levine, R. A. (2001). Culture and personality studies, 1918-1960: myth and history. *J Pers*, 69(6), 803-818. doi:10.1111/1467-6494.696165
- Lynn, R., & Martin, T. (1995). National differences for thirty-seven nations in extraversion, neuroticism, psychoticism and economic, demographic and other correlates. *Personality and Individual Differences*, 19(3), 403-406.
- McCrae, R. R., & Terracciano, A. (2005). & 78 Members of the Personality Profiles of Cultures Project.

- McCrae, R. R., Terracciano, A., Realo, A., & Allik, J. (2007). Climatic warmth and national wealth: some culture-level determinants of national character stereotypes. *European Journal of Personality, 21*(8), 953-976.
- Peabody, D. (1985). *National characteristics*. New York: Cambridge University Press.
- Perugini, M., & Richetin, J. (2007). In the land of the blind, the one-eyed man is king. *European Journal of Personality, 21*(8), 977-981.
- Peterson, C., & Seligman, M. P. (2004). *Character strengths and virtues: a handbook and classification*: Oxford University Press.
- Rolland, J. P. (2000). *Cross-cultural validity of the five-factor model of personality*. Paper presented at the XXVIIth international congress of psychology, Stockholm, Sweden.
- Terracciano, Abdel-Khalak, A., Adam, N., Adamovova, L., Ahn, C., & Ahn, H. (2005). National character does not reflect mean personality trait levels in 49 cultures. *Science*(310), 96-100.
- Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2007). Perceptions of Americans and the Iraq invasion: Implications for understanding national character stereotypes. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 38*(6), 695-710.

